

Javaslat a Kárpát-medencei Szakképzési Klaszter kialakítására és a szakképzési célok megvalósítását szolgáló GINOP konstrukció kialakítására

Koncepció-javaslat

Készítette: Borsos Endre (InnoNet Consult), Dr. Csige András és Kiss Gábor (HÉTFA), Csótár András (Asbóth Sándor Szakképző Iskola és Kollégium) Borboly Csaba, Hargita Megye Tanácsa elnökének közreműködésével

A koncepció megvalósítását támogató, abban közreműködni kívánó szervezetek és képviselőik:

Kiss Ervin főtitkár (Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara), Ocskay Gyula főtitkár (CESCI, Határon Átnyúló Kezdeményezések Közép-Európai Segítő Szolgálat)

2014. május-augusztus

I. Koncepció

A legutóbbi időkben a szakképzés az oktatás-politika előterébe látszik kerülni. Ennek éppen ideje, hiszen a szakképzés a rendszerváltás vesztesei közé tartozott, és a területtel az utóbbi évtizedek is mostohán bántak. De míg Magyarországon a szakképzés reneszánsza már elkezdődni látszik, a határon túli, az Európai Unió Duna Régió Stratégiájának megvalósítási célterületein működő magyar nyelvű szakoktatás továbbra is lefelé csúszik a lejtőn.

A határon túl legjelentősebb problémát a szakképzési rendszer alul-finanszírozottságából adódó minőségi lemaradás mellett a piaci igényekhez rendkívül rugalmatlanul alkalmazkodó képzési struktúra, a duális képzési módszerek hiánya, valamint a szakképzés alacsony társadalmi presztízse jelenti. A probléma a Duna régió egészét jellemzi, a szakmunkások hiánya és a szakképzetlen munkavállalók nagyarányú munkanélkülisége a régióban a vállalkozások versenyképességére is – kedvezőtlen – hatással van. Az évtizedek óta halmozódó problémák egyúttal olyan kihívást jelentenek, amelyet innovatív megközelítéssel előnnyé lehet kovácsolni.

A szakképzés megújításának, a mai piaci igényeknek való megfelelés és az ország gazdasági céljainak megvalósítását támogató rendszer kialakításának törekvése komoly kormányzati figyelmet kap napjainkban. Forradalmi újítás volt 2007-ben a Szakma Sztár Verseny létrehozása, majd a WorldSkills és EuroSkills (Szakmai Világ- és Európa-bajnokság) versenyeken való magyar megjelenés. Az ifjú magyar szakemberek egyre szebb eredményeket érnek el a nemzetközi versenyeken, ezzel is bizonyítva a magyar képzés létjogosultságát mind európai, mind pedig világszinten. A 2014-es, Orbán Viktor Miniszterelnök Úr részvételével zajló Szakma Sztár Versenyen már részt vehettek határon túli magyar versenyzők is, ami bizonyítja, hogy a gazdasági és szakmai érdekképviseletek figyelmet fordítanak a szakmai tartalom átadására, a jövő határon túli magyar szakembereinek megfelelő képzésére. Törekvéseink a megkezdett úton való továbblépést szolgálják.

Klaszter-kezdeményezésünk célja, hogy a határon túli magyar nyelvű szakképzést bevonjuk a magyarországi szakképzés területén zajló innovációs folyamatokba. Ezáltal jelentős mértékben növelhetjük a határon túli magyar nyelvű képzések hatékonyságát és versenyképességét, és hozzájárulhatunk ahhoz, hogy a magyar nyelvű képzésben részesülő fiatalok piacképes szakmai tudással jelenjenek meg a munkaerő-piacon. Ez egyrészt a határon túli magyar közösségek megerősödését szolgálja, másrészt pedig erősíti a magyarországi vállalkozások határon túli területeken történő beruházásainak esélyét.

A szervezet társult tagok szakmai együttműködésére, azonos szakképzési érdekek és célok elérése érdekében közös képviselő létrehozására, jelen esetben határon túl élő magyar szakképzés-fejlesztési hálózat kialakítására jönne létre. Az együttműködésben részt vevő felek lehetnek iskolák (hazai és határon túli), kamarák, szakmai szervezetek, illetve vállalkozások.

A klaszter együttműködését kiemelten három területre fókuszálja:

- **Szakmai innovatív gyakorlatok elméletének és tapasztalatainak továbbadása, cseréje**
A munka során azokat a szakmai elemeket, tartalmakat, amellyel az anyaország szakemberei rendelkeznek, a klaszterben szerepet vállaló hazai iskolák segítségével tananyagok, jó gyakorlatok, illetve cserekapcsolatok révén megosztja a határon túli magyar nyelvű intézményekkel. Ezeket az anyagokat lehetőség szerint beépítjük a kinti szakképzési rendszerbe, természetesen a tradicionális elemeket megtartva közös nevezőre hozni a magyar és európai standard-dal.
- **A szakképzés elméleti és gyakorlati rendszereinek a piaci igényekhez igazítása, a piaci szereplőkkel való szoros együttműködés megteremtése**
A magyarországi – és ezen belül kiemelten a magyar tulajdonú – gazdasági társaságok elemi érdeke, hogy a környező országok magyar közösségei körében a vállalkozások elvárásainak megfelelni képes, jól képzett munkaerő álljon rendelkezésre. Más ma is sok magyar vállalkozás kihasználja a határon túli magyar közösségek nyújtotta komparatív előnyöket, és ez a tendencia a jövőben remélhetőleg erősödni fog. Mind a vállalkozások, mind pedig a munkavállalók érdekeit szolgáljuk azzal, hogy a cégek, kamarák és a szakképzési intézmények között szorosabb együttműködést alakítunk ki.
- **A szakképzés társadalmi megítélésének, presztízsének javítása**
„Egy jó szakma felér egy diplomával”, hallhatjuk és olvashatjuk a Kereskedelmi és Iparkamara kezdeményezésére. Nem véletlenül, hisz a magyar gazdaság megerősítéséhez vissza kell hoznunk a „kétkezi munka” rangját. Ennek egyik eszköze az, hogy minőségi szakképzésről gondoskodunk, másik eszköze viszont a társadalmi tudat-formálás. Tudatosítani kell az iskola-választás előtt álló szülőknél, gyerekekben, hogy azoknak az ifjú szakembereknek, akik magas fokon sajátították el szakmájukat, stabil megélhetést tudnak biztosítani családjuknak, olyan megélhetést, amely minőségében és biztonságában versenyképes a legtöbb diplomás szakma nyújtotta lehetőségekkel is.

A fent vázolt célrendszer elérése érdekében fontosnak tartjuk, hogy a Klaszter képes legyen bevonni együttműködési rendszerébe a legjobb gyakorlatok megvalósítása területén már bizonyított magyarországi szakiskolákat, az innovációra nyitott határon inneni és túli intézményeket, kamarákat és az együttműködésben érdekelt szakmai szervezeteket és vállalkozásokat. Ugyanilyen fontosnak tartjuk azt is, hogy a Magyar Állam felkarolja a kezdeményezést, és ennek támogatását beépítse a 2014-2020-as programozási időszak prioritásai közé.

II. Javaslat egy GINOP 5.8. „Oktatási és képzési rendszerek munkaerő-piaci igényekhez való igazodásának javítása” intézkedés céljainak megvalósulását támogató konstrukció kialakítására

Alapvető cél és háttér információk

A megvalósítandó beavatkozások hozzájárulnak az EU Duna Régió Stratégia Cselekvési Tervében foglalt „A vállalkozások nagy hatékonyságú képzési és képesítési rendszerekkel történő támogatása” Fellépés céljainak megvalósulásához, mivel a tervezett fejlesztések a dunai országok képesítési rendszereinek javítását szolgálják, emelik az általános képesítési szintet, és javítják a munkavállalók lehetőségeit. A bevált gyakorlatok cseréje a megfelelő munkaerő-piaci intézmények és kereskedelmi kamarák szorosabb együttműködése révén valósul meg, ezzel az „európai képesítési keret” is támogatást nyer.

A támogatási konstrukció **hozzájárul a GINOP 5.8. intézkedés céljainak megvalósulásához**, az iskolai rendszerű szakképzésben a szakmai kompetenciák mellett az alap- és kulcskompetenciák fejlesztéséhez, ezzel a korai iskolaelhagyók arányának csökkenéséhez. A résztvevők megfelelő kompetenciákat sajátíthatnak el, így a rendszer sikeresebb munkavállalókat bocsát ki, ezáltal javulnak a munkanélküliségi mutatók. Növelhető az élethosszig tartó tanulásra, a későbbiekben pedig munkavállalóként a folyamatos szakmai ön- és továbbképzésekre, a felnőttképzésekre való felkészítés hatékonysága. A konstrukció révén duális szakképzési együttműködések jönnek létre, melyek révén javul a munkaerőpiac kereslet-kínálati összhangja a Duna Régióban. A támogatási konstrukció révén sor kerül a Duna Régió magyar nyelvű szakiskolai és szakközépiskolai **tanulóinak külföldi szakmai gyakorlatára és részképzésére**, ezáltal a vállalati környezetben történő munkatapasztalat-szerzésre és transznacionális mobilitási programok, diákcserék megvalósítására. A Duna Régió nem magyar nyelvű szakoktatási intézményei közötti együttműködést további GINOP konstrukció támogatja.

Részcélok és főbb tevékenységek

- A Duna Régió magyar nyelvű szakképzési rendszerének feltérképezése, a kiaknázatlan potenciális együttműködési lehetőségek és szükségletek feltárása;
- A Duna Régió magyar nyelvű szakképző intézményeinek ellátása korszerű, az államhatárokon átívelő (transznacionális) munkaerő-mobilitást lehetővé tevő oktatási tartalmakkal, vezetéstámogató minőségbiztosítási és értékelési rendszerekkel;
- A Duna Régió magyar nyelvű szakképző intézményei vezetőinek és az ott oktató tanárok továbbképzése;
- A tanárok, diákok és vállalkozók megismertetése a duális szakképzés működő modelljeivel a Duna Régióban;

- Innovatív módszerek kísérleti jellegű bevezetése a Duna Régió magyar nyelvű szakképzésben;
- Transzverzális kompetenciák elsajátításának támogatása és pályaorientációs támogatás biztosítása a határon túli diákok körében;
- A határon túli diákok részvételének elősegítése a hazai és nemzetközi szakképzési versenyeken;
- A szakképzés társadalmi presztízsének emelése a hazai és a határon túli magyar közösségek körében;
- Szakmai anyagok kidolgozása a határon túli szakképzés rendszerszintű reformjának támogatására (amely módszertani, digitális, informatikai, kommunikációs, konfliktuskezelési, tolerancia-erősítő, illetve a környezettudatos gondolkodást fejlesztő elemeket is tartalmaz)
- Munkaerőpiaci kompetenciák elsajátításának támogatása (a diákok felkészítése a munkavállalói életre, álláskeresési interjútechnikák, önéletrajz és motivációs levél írása, kommunikációs gyakorlatok, életpálya-tervezés stb.)

Célcsoportok

A program célcsoportját a hazai és határon túli szakiskolák, azok vezetői, tanárai és diákjai, a diákok szülei, valamint a velük együttműködni kívánó szakoktatási szakértők és vállalkozások alkotják.

A támogatási konstrukció szerkezete

A támogatási konstrukció két, egymásra épülő komponensből álló pályázat keretében valósul meg.

A Komponens (kiemelt projekt):

Az első komponens keretében egy megfelelő szakmai és adminisztratív kapacitásokkal rendelkező (a Kárpát-medencei Szakképzési Klaszterrel együttműködő) szervezet koordinálása mellett kutatási, tartalom- és módszertan-fejlesztési és vezető-képzési projektek valósulnak meg, illetve a létrejött eredmények szakmai tesztelésére is sor kerül egy pilot-projekt keretében. Olyan tananyagfejlesztések valósulnak meg, amelyek egyrészt a gyakorlatorientált képzések kialakítását, másrészt pedig az informatikai alapú tudás elsajátítást szolgálják. A kompetenciafejlesztés módszertanának alkalmazásával elérhető a munkaerőpiaci kompetenciák (helyzetfelismerés, problémamegoldás, team-munkaképesség, tolerancia, folyamatos tanulás képessége) fejlesztése. Olyan tananyagok, tantervek, tansegédletek, a tanítás-képzés eredményességét, hatékonyságát biztosító egyéb elemek kidolgozása a cél, melyek a gyakorlatban használhatók, folyamatosan fejleszthetők, melyekkel a tanulók a munkaerőpiacon azonnal hasznosítható tudásra tehetnek szert. A projekt megvalósítása során továbbképzésekre, szakmai konzultációkra, valamint szakmai konferenciák szervezésére is sor kerül.

B Komponens (super grant-jellegű pályázati program)

A második komponens keretében kerül sor az első komponensben létrehozott eredmények disszeminációjára. A lefejlesztett módszertan és tartalmak felhasználásával tanár- és diák csere-programok megvalósítására pályázhatnak azok a magyarországi szakképző intézmények, amelyek rendelkeznek határon túli szakmai partnerekkel.

Támogatható tevékenységek

A Komponens (kiemelt projekt):

- a Duna Régió magyar nyelvű szakoktatásának helyzetfelmérése (iskolák, tanárok, diákok, szülők, vállalkozók, szakértők), adatbázis létrehozása, igényfelmérés és kapcsolatfelvétel

- a duális képzés céljait szolgáló, a hátrányos helyzetű és lemorzsolódó tanulók szakmai képzésbe történő bevonását is támogató módszertan és e-tananyag fejlesztése, e-tansegédlet kidolgozása
- tranzverzális kompetenciák erősítését szolgáló e-tananyag kidolgozása
- intézményvezetői és tanári továbbképzési program módszertanának és e-tananyagának kidolgozása
- pilot csereprogram a létrehozott tartalmak tesztelésére
- pálya-orientációs képzés lebonyolítása határon túli szakemberek számára
- vezető-képzés a határon túli iskolák és a szakképzésben aktív szerepet vállaló vállalkozások számára
- tudatosítási kampány a szakképzés társadalmi presztízsének emelésére a Duna Régióban
- szakmai javaslat kidolgozása a program eredményei alapján a Duna Régió országainak kormányai számára a szakképzés hatékonyságának növelésére

B Komponens (super grant-jellegű pályázati program)

- Szakiskolák szervezésében a duális képzést bemutató, rövid tapasztalat-csere látogatások tanárok, diákok és vállalkozók részére (1-3 hét);
- Nyári (1-3 hetes) szakmai képzések határon túli diákok számára magyarországi intézményekben;
- Magyarországi intézmények határon túlra kihelyezett, az ottani intézményi keretek közé beillesztett, az egész életen át való tanulás céljaihoz illeszkedő tanfolyamai;
- Hosszabb idejű magyarországi továbbképzés határon túli szakiskolai tanárok részére (1-2 éves program)
- Határon túli diákok részvételének támogatása magyarországi szakiskolák által hazai és nemzetközi szakmai versenyeken;
- Magyarországi szakképzési intézmények mentoring programja a szakképzési rendszerben szerepet vállaló határon túli vállalkozások számára.

A kárpát-medencei szakképzési együttműködés európai jogi alapjai

A magyarországi és a határon túli magyar nyelvű szakképzési rendszer közötti együttműködés kialakítása, és ezen keresztül a határon túli magyar szakoktatási rendszer fejlődésének támogatása összhangban van az Európai Unió Kohéziós Politikája keretében, azon belül is az Európai Szociális Alap (ESZA) által támogatott célokkal. Az Európai Parlament és a Tanács 1034/2013/EU Rendelete („ESZA-rendelet”) 3. cikkében szereplő „Az oktatásba, és a képzésbe, többek között a szakképzésbe történő beruházás a készségek fejlesztése és az egész életen át tartó tanulás érdekében” tematikus célkitűzés¹ lefedi a szakképzési rendszer fejlesztésének témáját. Az ESZA-rendelet 10. cikkének első bekezdése megfogalmazza, hogy „[a] tagállamok – az egymástól való tanulás elősegítése céljából, és ezáltal növelve az ESZA által támogatott politikák eredményességét – támogatják a transznacionális együttműködést.”² A bekezdés szerint az együttműködésben résztvevő partnerek legalább két tagállamból származnak. A 11. cikk 3. bekezdésének b) pontja szerint az operatív programok meghatározzák az ESZA által támogatott tervezett intézkedések hozzájárulását a transznacionális együttműködéshez, amennyiben erre nincs elkülönítve prioritási tengely. Hasonlóképpen fogalmaz

¹ Ez megegyezik az 1303/2013/EU Rendelet (Közös rendelkezések) 9. cikkében található 11. tematikus célkitűzéssel.

² Érdemes megemlíteni, hogy az ERFA által támogatott nagyobb transznacionális területeket lefedő együttműködési programokat az 1299/2013/EU Rendelet (ETE-rendelet) külön szabályozza.

a Közös rendelkezésekről szóló rendelet 96. cikkének 3. bekezdése, mely szerint a beruházás a növekedésbe és munkahelyteremtésbe célkitűzésre irányuló operatív programok szükség esetén tartalmazzák a legalább egy másik tagállamban működő kedvezményezettekkel az operatív programok keretében végrehajtott interregionális és transznacionális fellépésekre vonatkozó intézkedéseket. A javaslat megfelel az említett cikk 1. bekezdésében megfogalmazott azon kritériumnak is, miszerint egy prioritási tengely egy régiókatégeriára vonatkozhat.

A Kárpát-medencei transznacionális szakképzési együttműködés a 2010-ben a szakképzés fejlesztésére irányuló Koppenhágai Folyamat keretében napvilágot látott Bruges-i Komünikében megfogalmazott célok és akciók, valamint az „Oktatás és Képzés 2020” stratégiai keretrendszer stratégiai célkitűzései közül többet közvetlenül szolgál. Ezek között szerepel például a szakképzés (és az abban részt vevő oktatók) minőségének fejlesztése, munkaerő-piaci relevanciájának és vonzerejének növelése, valamint az élethosszig tartó tanulás és mobilitás megvalósítása. Az együttműködés keretében megvalósítani kívánt fejlesztések emellett jelentős részben lefedik az Európai Bizottság tematikus iránymutatásában szereplő javasolt intézkedéstípusokat a szakképzést és felnőttoktatást illetően (pl. munkahelyi és duális képzés, munkaerő-piaci igényekre való reagálás, mobilitás erősítése, vonzerő és kiválóság – pl. versenyeken keresztül - erősítése).

A Kárpát-medencei transznacionális szakképzési együttműködés tagjainak a strukturális alapok támogatásával megvalósuló projektjei esetén az egyenlő elbírálás érdekében lehetőség nyílik az 1082/2006/EK rendelet, illetve az ezt módosító 1302/2013/EU rendelet alapján Európai Területi Társulás létrehozására is önkormányzatok, közszolgáltató és területfejlesztési szervezetek részvételével, kifejezetten oktatási célok ellátására. A Társulás létrehozható határon átnyúló, régiók közötti, testvérvárosi, transznacionális együttműködés formájában.³ A fentebb említett rendelet szerint „[a]mennyiben a közösségi jog vagy a nemzetközi magánjog értelmében szükséges a csoportosulás aktusaira vonatkozó jogot választani, a csoportosulást annak a tagállamnak a jogalanyaként kell kezelni, amelyben létesítő okirat szerinti székhelye található.” A fentiek értelmében tehát fenn áll a lehetőség, hogy **a létrehozott Kárpát-medencei transznacionális szakképzési társulás oktatási céljai megvalósítása érdekében magyarországi ESZA forrásokra pályázzon**, amennyiben a székhelye itt található. Az ESZA emellett az említett jogszabályok értelmében támogat transznacionális együttműködéseket, amennyiben azok szerepelnek az adott OP-ben, tehát nem feltétlenül van szükség az ETT alkalmazására, ha például a források pályázója az együttműködés egy magyarországi tagja.

III. Háttér: Hargita Megye Tanácsának kezdeményezési a székelyföldi szakképzési rendszer erősítésére

A Kárpát-medencei Szakképzési Klaszter kialakításának kezdeményezője, Hargita Megye Tanácsa kiemelt figyelmet fordít a szakoktatás és a felnőttoktatás területére. Céljuk, hogy a szakoktatási rendszerből kikerülő fiatalok tudása megfeleljen a piaci elvárásoknak. A megye az intézményes szakoktatás és felnőttképzés témakörben jelentős lépéseket indított, viszont az ágazat fejlesztése

³ Ld. Mi az az ETT (EGTC)? A kormány tájékoztatója az Európai Területi Társulásokról

érdekében további célzott programokra, tevékenységekre és szakpolitikák kidolgozására van szükség.

A szakképzés megerősítésének, fellendítésének érdekében Hargita Megye Tanácsa számos alkalommal foglalkozott a fiatalok itthon maradására irányuló stratégiák kidolgozásával (SEEMIG projekt), több egyeztetés volt a polgármesterekkel, megyei tanfelügyelőség vezetőségével, iskolaigazgatókkal és a témában jártas szakemberekkel, politikai szereplőkkel, amelyek során szem előtt tartották az általános, országos szinten felmerülő és az egyedi, helyi problémákat egyaránt.

Első körben egy konzultációs sorozatot kezdeményeztünk a szak- és felnőtt-oktatás képviselőivel, valamint a vállalkozói szektor szereplőivel, hogy együtt határozzuk meg a célokat és az elvégzendő feladatokat. Az egyeztetés témája, bevonva az érintett térségi szereplőket, az, hogy milyen módon tudnak a létező szakképzési programok, a piaci igényekhez alkalmazkodni, beleértve a gyakorlati oktatási programokat is. Fontosnak tartjuk ismerni, a vállalkozói szektor humán erőforrás igényeit, és az ehhez csatolandó képzési lehetőségeket. A gazdasági trendek, a hosszú távú előrejelzések követhető információkat nyújtanak az igényekről, így a jövőben ennek megfelelően alakíthatóak a képzési lehetőségek. A fentiek bizonyítják a munkaerőpiac felmérésének fontosságát, szükségességét.

Az életszínvonal emelése érdekében színvonalas szakiskolák működésére van szükség, helyi szinten megteremtve a lehetőséget arra, hogy a Hargita megyei diákok helyben, viszonylag alacsony költségek mellett válhassanak szakemberekké.

A megyei önkormányzat vezetője 2014. március 8-án „**A jó példából érdemes tanulni – gondolkodjunk szakoktatásban**” témakörre vonatkozóan közös gondolkodásra kérte fel a kollégákat, civil szervezetek szereplőit, ötleteket, javaslatokat várt a jó és hatékony megoldások megtalálására.

A továbblépés irányai:

1. Szükség van egy **felmérésre**, a jövőbeni szakmák iránti keresletet feltárására, amely viszonyítja a képzett szakemberek és a munkaerő piac kérelmeinek arányát.
2. **Idegen és román nyelv oktatása, projektmenedzsment** felnőttképző intézmény segítségével.
3. **Új felnőttképzési szakok akkreditálása** az Agrárkamara irányításával, az igények függvényében.
4. **Szakképzési Online katalógus készítése** - ahol a diákok egy helyen minden információt megtalálnak megyénk szakképzési lehetőségeiről.
5. **Székelyföldi Szakképzési Klaszter** létrehozása: a térségben szükséges egy, a kínálati és keresleti oldalt egyaránt tömörítő szervezet létrehozása, amely a szakoktatás kérdéskörében hathatós intézkedéseket tud hozni.
6. **Az egyeztetéseken résztvevők körének kibővítése a polgármesterekkel, egyházakkal illetve vállalkozókkal.**
7. Egyeztetés a Hargita Megyei Nevelési-Tanácsadói és Erőforrás Központjával a tanácsadó tanárok **pályaorientációs tevékenységére** vonatkozóan.
8. Közösen dolgozni a **szakoktatás presztízsének visszaállításán** - kisfilmek készítése VII-VIII osztályos diákoknak különböző szakmákról, ezek bemutatása osztályfőnöki órákon.

9. **Partnerség kialakítása a Hargita Megye Tanácsa, Ifjúsági Alapítvány és a Dévai Szent Ferenc Alapítvány között, a Hargita Megye Tanácsa Tanulmányi Központjának** működtetésére vonatkozóan, melyet a gyerekek gyakorlati oktatására használnának.
10. A diákok követése **ALUMNI programokkal**, az iskolák magyarországi példára kövessék 2 évig diákjaikat, hogy sikerült-e elhelyezkedniük, munkába állniuk.
11. **Ösztöndíj-alap létrehozása**, támogatás a szakoktatásban résztvevő diákok részére, munkaruha biztosításával.
12. A **szakoktatás népszerűsítése a sajtóban, a diákok, szülők tájékoztatása** céljából.

Hivatkozások

- A Tanács következtetései (2009. május 12.) az oktatás és képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszeréről („Oktatás és képzés 2020”),2009/C 119/02 [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009XG0528(01)&from=EN)
- Az Európai Parlament és a Tanács 1034/2013/EU Rendelete (2013. december 17-én) az Európai Szociális Alapról és az 1081/2006/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1304>
- Az Európai Parlament és a Tanács 1082/2006/EK Rendelete (2006. július 5.) az európai területi együttműködési csoportosulásról. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006R1082&from=EN>
- Az Európai Parlament és a Tanács 1302/2013/EU Rendelete (2013. december 17.) az európai területi együttműködési csoportosulásról szóló 1082/2006/EK rendeletnek a csoportosulások létrehozásának és működésének egyértelművé tétele, egyszerűsítése és javítása tekintetében történő módosításáról. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32013R1302>
- Az Európai Parlament és a Tanács 1303/2013/EU Rendelete (2013. december 17.) az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra, a Kohéziós Alapra, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó közös rendelkezések megállapításáról, az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1083/2006/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1303>
- Draft thematic guidance fiche for desk officers, VET and adult learning, Version 2, 27 January 2014 http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_vet.pdf
- Mi az az ETT (EGTC)? <http://egtc.kormany.hu/mi-az-az-ett-egtc>
- The Bruges Communiqué on enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training for the period 2011-2020, 7 December 2010. http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/doc/brugescom_en.pdf